

ELLENFÉNY ONLINE

Ameddig másfelé
Hermész 13 - Artus
Sebők Borbála

Hiába ad az előadás második részében Goda Gábor magyarázatot a Hermész 13 címre. Hiába meséli el hihetetlen történetét a nagymamák - természetesen 13 tagú - tanácsáról, akik a világ különböző pontjain születtek, és mindannyian ugyanazt a csodálatos álmot látták: mikor megöregszenek, a vének tanácsának tagjai lesznek. Hiába gyűlnek össze az öregasszonyok hosszú keresés után a világ különböző pontjairól indulva, éppen abban a kis mexikói faluban, ahol az Artus társulat tavaly nyáron tréningezett és kutatót, és áldották meg egy szobrász tizenhárom követ - a legidősebb asszony a legöregebb követ és így tovább. És hiába beszél Goda folyamatosan a tizenhárom számról, és hiába hallgat szemérmesen Hermész alakjáról. Mégiscsak arról van szó, hogy ebben az előadásban ő Hermész, a lélekvezető: a tolvajok és utazók istene.

Úgy tesz, mintha elcsalná előlünk az előadást, miközben határozottan vezet egy úton. Az utazás során persze sokszor szabadon is enged. Általában a fantáziánkat, néha a figyelmünket ereszti el. Nem kérdés, hogy ez a mozaikos szerkesztésű, gyakran formát váltó anyag előadás-e vagy sem. Azon viszont érdemes lenne elgondolkodni, hogy a táncos materiában keletkezett vagy benne maradt bizonytalanságokat miért verbalitással, és miért ilyen sok magyarázó szöveggel próbálták megoldani az alkotók, a komoly ihletettség és az ironia között billegve.

Furcsa bújócskát játszanak velünk. Goda hívja be a nézőket az Artus gyárépületének erkélyéről. „Kezdődik?” - kérdezik többen. „Még nem, csak játszunk egy kicsit” - válaszolja. Bent, két kis szobában mozgó installációt láthatunk. Emberek végzik a dolgukat, ki- és behúzzák a régi magnóból a több méteres szalagot, kétkerekű kocsin tolják egymást, van, aki örült elmélyültséggel fehér lapra fehér foltokat fest, valaki más egy piros kabátos lány mellé guggol, majd melléfekszik a földre. Addig ügyeskedik, míg átöleli az élettelenül heverő testet, aztán csak fekszenek tovább, mint két rongydarab. De olyan is akad, aki fa rudakat pakol egy magát mereven és mozdulatlanul, gyertyaszerű pózban, fejjel lefelé megtartó lányra. A szereplők mintha láthatatlan damillal lennének összekötve. Bár egymástól független a mozgásuk, érződik, hogy egy ritmusra cselekszenek, az egyik cselekvés indítja be a másikat. Különböző helyzetekben találkoznak, majd elhagyják egymást. Az emberek mozgása válik kiállítási tárggyá. Tudatosan, koncentráltan, mégis organikusan vannak jelen a térben. Mindannyian egyazon installáció részei. A mozgássort, mely mindkét szobát bejárja, többször is végignézhethetjük. Kötött és meghatározott, mintha csak a szalagon lévő hangjáték elevenedett volna meg, a végtelenségig ismétlődő.

Míg végül mégis megszakad. Egy örült (esztéta vagy műértő) az előtérbe jön, és az eddig csak neszeztől és géphangoktól zajos térben váratlanul beszélni kezd arról, hogy napsugarakat gyűjt. Nap- és dicsfény-ábrázolásokat. (Megfigyelték, hogy a festményeken minden napsugár más-milyen hosszúságú és másképp kunkorodik?) Másolatokat gyárt: lemér és szerkeszt. A sugarakat szimbolizáló vagy konkretizáló fűzfavesszőket - amelyeket korábban a gyertyában, fejjel lefelé álló lány tartott - a falba vert szögekre teszi, és közben rendületlenül és egyre mániákusabban beszél. Ám egyszer csak két teremőr jelenik meg, és a falra fölhelyezett

vesszőkkel keményen ütlegelni kezdik a napsugárgyűjtőt. De ő csak beszél, a szemünkbe néz, igényt tart a figyelmünkre, miközben Goda Gábor átvitál minket egy másik térbe, ahol - állítólag - hamarosan kezdődik az előadás.

Ha akarom, a *Hermész 13* mottója lehetne ez a jelenet, amely előre vetíti az előadás dinamikáját. Minden egyes résznél valami hasonló történik: magyarázatokat kapunk, keletkezésre, működésre, létezésére. Napsugarakat, embereket (mozgásban lévő kar - 30 kiló) és mondatokat méricskélnek vagy szerkesztenek át, miközben titkokat rejtenek el.

Gergely Attila, Réti Anna, Téri Gáspár - Fotó: Dusa Gábor

A hosszú teremben két sorban egymással szembe állított vörös bársonyszékek, persze ismét azt halljuk, hogy még nem kezdődik az előadás. A szembe kerülő nézők párokat alkotnak, és együtt készítenek egy eszközt, és így megtapasztalhatnak valamit az alkotófolyamatból a táncosok segítségével. Hogyan lehet egy piros ácsceruzával, egy válldróttal (állítólag így hívják a vállfát, ha drótból van) és egy darab cérnával megmutatni azt, hogy mi a különbség kint és bent között? Nem árulom el. De tényleg lehetséges.

Az alternatív szót sokan az etimológiájából kiindulva más születésüként értik, és azokat az előadásokat nevezik alternatív előadásoknak, amelyek a kőszínházi és Magyarországon megszokott hagyománytól eltérően születnek. Goda arról beszél, milyen kár, hogy sok jó ötletet, amelyre a próbafolyamat során bukkannak, ki kell hagyni az előadásokból, mert nem illik az egészbe, de ezúttal ez másképp történik, és a folyamatból is megmutatnak nekünk valamit. Ha beavató színházba kellene vinnem gyerekeket, biztosan ide hoznám őket - gondolom -, mert egy csomó olyan problémafelvetéssel találkozhatnak, amelyek a színház mibenlétéről szólnak - mindemellett mégis elkezd zavarni, hogy ennyi minden ki van mondva, még ha sokszor elfedésnek használják a beszédet, vagy ironikusan viszonyulnak a műalkotásokkal kapcsolatos okoskodásokhoz. Ne higgyünk Hermésznek, mert megcsal. A

próba-folyamatot nem lehet megmutatni, ám az előadás ezúttal egy lazább szerkezetben konstruálja magát. A fikció az, hogy beavatódunk, ám nem a próba-folyamatba. Kapaszkodókat és felkészítést kapunk, lassú úton jutunk el az úgynevezett előadásig. A mi utunk, bár valószínűleg valóságosan találkozik az alkotói folyamat bizonyos pontjaival, egészen más: szemlélődő séta a fák között.

A következő teremben egy ember háttal állva nekünk lassan, nagy szüneteket hagyva, sorban egymás után nyilakat lő a falra. Ahogy a nyílvevő befűrődik, megjelenik körülötte egy vetített céltábla. A nyíl becsapódásának hangja hosszú, lassú egységekre tagolja az időt. Nincs tehát cél? Vagy legalábbis nem előre meghatározott? Oda jutunk, ahova jutnunk kell? A cél az előadás, amely az lesz, ahova a próba-folyamat vezet?

Amint fent, úgy lent. Ki tudná ezt a fáknál jobban. Általános iskolások fa, bokor, mókus és fészek pózaira és mozdulataira mozognak a szereplők először vetített képek, majd az emlékezetük alapján. Amint kint, úgy bent. És hol van a kint és bent határa. Az vagyok én, ami a testemen belül van. És a levegő, amit kifújok, amíg bennem van, az enyém, aztán azé lesz, aki legközelebb beveszi.

A végére elfogynak a szavak. Goda be is jelenti, hogy nem szólal meg többet. Innen tudhatjuk, hogy elvezetődünk a magig, az előadásig, miközben persze mindannyian tudjuk, hogy egész időig is ott voltunk. Hogy hol kezdődik, Goda hívószavánál, az első mozdulatnál, amit ki tudja, melyik táncos tett meg, nehezebb kérdés, de talán nem is fontos.

Embernövények a nappaliban (Réti Anna, Gergely Attila, Oldal István) - Fotó: Dusa Gábor

Embernövények. Fehér, papírfalú terem mindkét sarkában hatalmas szobanövények. Az egyik cserépből négy alig észrevehetően mozgó láb, a másikkól két meztelen felsőtest - egy nő és egy férfi - nő ki. A szoba közepén egy ember fából kicsike széket farag. Néha letörölgeti a

növények levelét: a táncosok lábát, néha visszahelyezi a csukott szemmel egymásra fonódó karú/kacsú táncosnövények végtagjait a cserépbe szúrt karóra, hogy azok újra kezdhessék végtelen egymásra fonódó mozgásukat.

Kifordított szoba. Középen nagy földágy bekeretezve vékony, erős drótokon lengő picike bútorokkal: ágyak, komódok, székek, babakocsik sorjáznak a nagy, lélegző földkupac körül. A földdel együtt sok kis gyufaskatulyányi épület mozog föl le: tízemeletes házak, szállodák, éttermek. Ahol vagyunk, az a szoba. A szoba (a meztelen Nagy Csilla képében) kikel a földből a sok pici szállodával a hasán, és ajtóként forog körbe, összerosva és egymásra nyitva a szoba, a bútorok, az épület, a kint és bent határait. Ahogy ezt meg is mondta Goda: ide jutottak el Hermész Triszmegisztosz „Amint fent, úgy lent” kijelentésétől az „Amint kint, úgy bent”-ig. Furcsa érzés úgy nézni egy jelenetet vagy akciót, hogy előre verbális kulcsokat, fogalmi kereteket kapunk hozzá (Nietzschétől Hamvas Béláig) hol ironikusan, hol komolyan véve, hiszen ez a gesztus nemcsak irányít, de le is határol.

Az előadás legszebb pillanata akkor történik meg, amikor már azt hisszük, hogy vége. Kilépvé az önmagába visszafordult szobából, ugyanazon az úton visszafelé haladva látjuk, hogy a cserepes növények még mindig rezegnek és élnek, és megértjük, hogy addig is járták lassú, végtelen, egymásba gabalyodó útjukat, amíg mi másfelé figyeltünk.